

EL GRECO

Karel Švuger

DVK/ 3. ročník

Červen 2012

Obrazová dokumentace,
vyjímečná osobnost
evropského malířství

VY_32_INOVACE_DVK22/19

Domenico Theotocopuli

nebo-li El Greco

1541 (Kréta-ŘEC) -1614 (Toledo-ŠPA)

Řecko

Řecký malíř; v dětství se učil u mnichů na Krétě malovat ikony
záhy odjel do Benátek, kde se stal **Tizianovým žákem**.

Působili na něho zejména Tintoretto a J. Bassano.

Z Benátek přesídlil po 1570 do Parmy a odtud do Říma; Grecův odmítavý
postoj k Michelangelovým dílům způsobil, že se proti němu vytvořila
nepřátelská nálada.

V roce 1577 odjel do Španělska

Kardinál Fernando Niño de
Guevara

Vytvořeno 1474.

Umístěno v [The Metropolitan
Museum of Art](#) New York City,
USA.

*Pokládáno za mistrovské dílo
portrétního umění. Velký
generální inkvizitor toledský
vypadá, jako by právě se vší
důstojností a přísností
předsedal nějakému autodafé.
Purpurové hedvábí ještě
zvyšuje svým kontrastem
aristokratickou tvrdost a chlad
znepokojivého pohledu,
prokmitávajícího brýlemi.
Portrét v podobě celé postavy
je v tvorbě tohoto výjimečného
malíře dosti ojedinělý.*

Již prvními díly se stal Greco ve Španělsku proslulým malířem; jeho ctižádostí však bylo pracovat pro Escorial.

1580 dostal konečně objednávku na obraz Umučení Sv. Mauricia a thébské legie; na zkoušku namaloval **Sen Filipa II.**, který se králi líbil.

Hotové dílo pro Escorial však neodpovídalo Filipovým náboženským představám, čímž skončila Grecova činnost pro krále a umělec se trvale usadil v Toledu.

1586 byl u něho objednáno pro toledský kostel Sv. Tomáše obraz Pohřeb hraběte Orgaze, znázorňující legendu ze 14. století, podle níž hraběte Orgaže Dona Gonzala Ruize de Toledo nesli ke hrobu jeho patroni, Sv. Augustin a Štěpán, doprovázeni toledskými šlechtici;

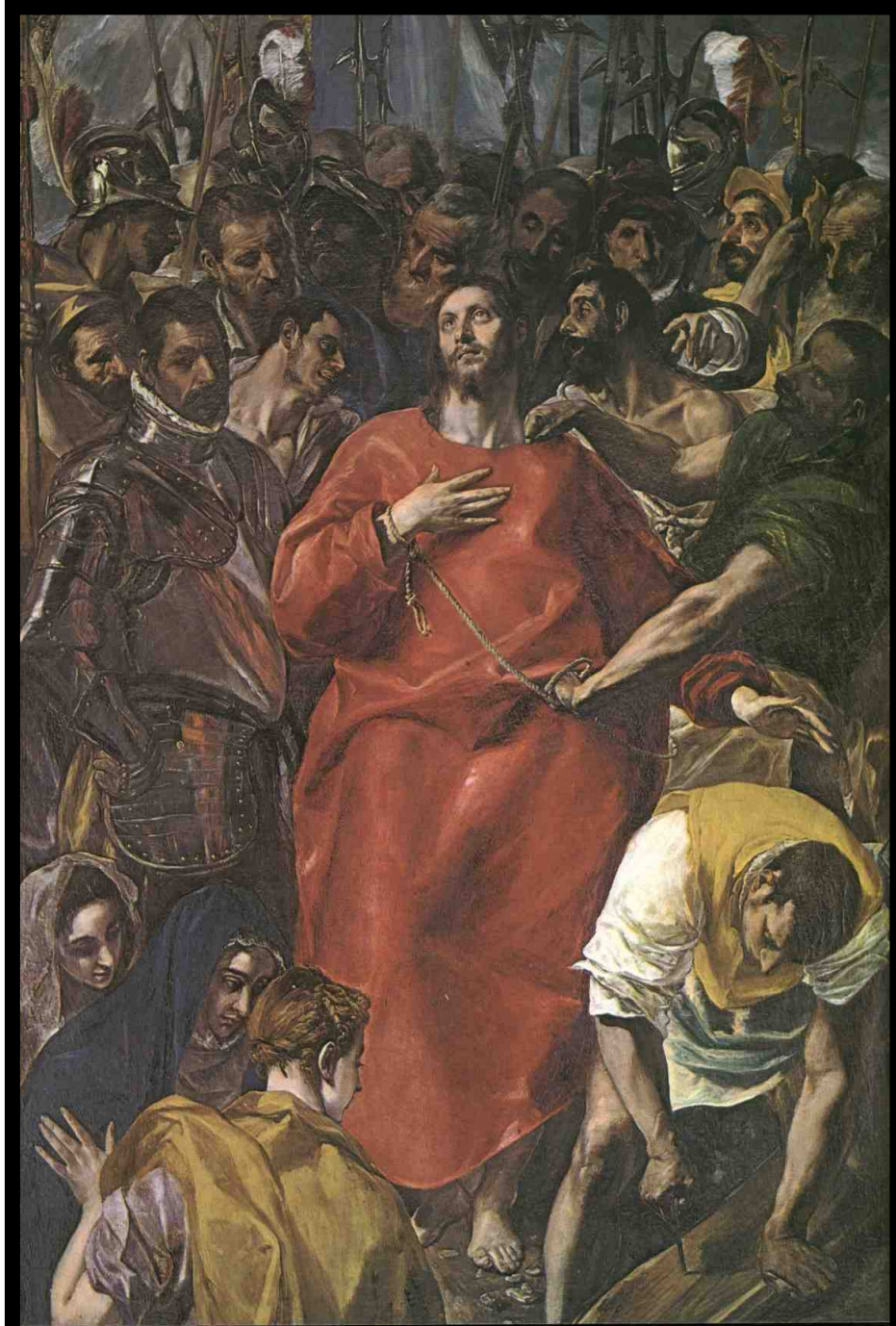

Pohřeb hraběte Orgaze

Vytvořeno 1586.

Umístěno v kostel Santo Tomé Toledo, Španělsko.

Jedno z nejpoblárnějších El Grecových děl. Jeho námětem je zázračný pohřeb Gonzala Ruize z Orgazu, jehož ostatky pohřbili podle tradice ve zmíněném kostele sv. Augustin a sv. Štěpán v uznání jeho četných milosrdných skutků. Jedinečná bohatost a důmyslná koncepce vynesly tomuto dílu právem proslulost. V řadě identifikovaných osobností je i sám malíř a jeho syn Jorge Manuel, jenž klečí vlevo před mnichem a v kapse má šátek s datem narození.

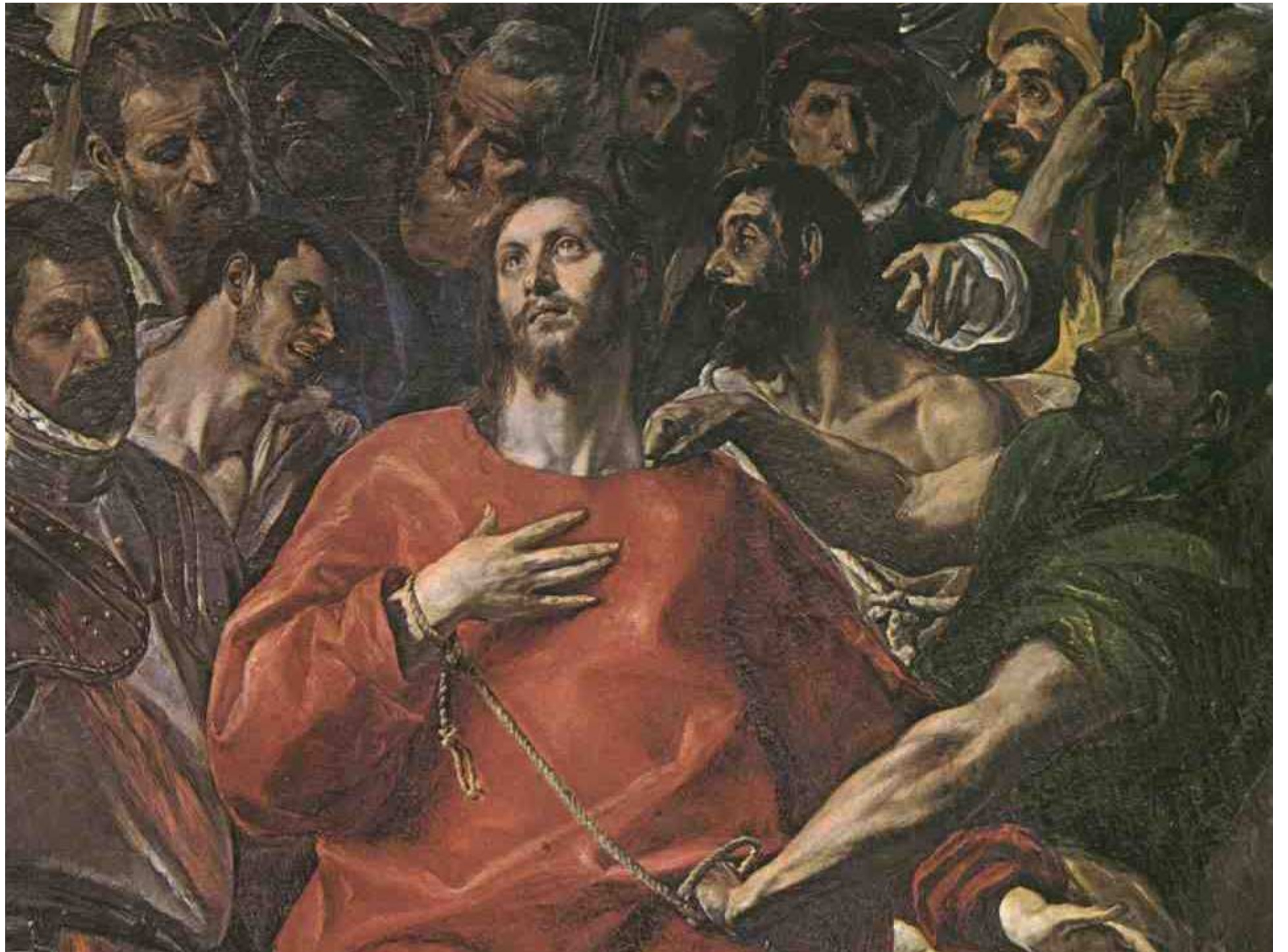

Kristus svlékán z roucha

Vytvořeno 1579.

Umístěno v katedrála Toledu,
Španělsko.

Je prvním bezpečným dokladem o El Grecově působení ve Španělsku. Dramatický moment, kdy má být Kristus zbaven svého roucha, jako by byl shrnut v mírnosti jeho pohledu a v intenzívní červeni jeho odsouzeneckého roucha. O třech Mariích se v evangeliích při této příležitosti nehovoří.

Sv. Trojice

Vytvořeno 1577-9.

Umístěno v [Museo del Prado](https://www.museodelprado.es/) Madrid, Španělsko.

El Greco se při tvorbě tohoto proslulého plátna inspiroval zřejmě Dürerovou rytinou z roku 1511, ale jeho postavy jsou dramaticky zkroucené a protažené v typicky manýristickém duchu. S expresivním vzruchem výjevu, bolestnými obličejí andělů a silností Kristova těla, láskyplně podpíraného Bohem Otcem, kontrastují lahodné, málem pastelové barvy obrazu.

Sv. Ondřej a sv. František
Vytvořeno 1590-1600.
Umístěno v [Museo del Prado](#)
Madrid, Španělsko.

*Disproporční, majestátní,
neskutečné postavy světců
připomínají monumentální rytmus
benátských mozaik. Právem bylo
řeceno, že jejich ruce mluví; v
paroxysmu manýristické
expresivnosti mluví na nich
všechno. Postava sv. Ondřeje se
opakuje takřka do všech
podrobností na plátně, které je v
majetku newyorského Metropolitan
Museum.*

Greco byl velmi plodný malíř; často se vracel k několika tématům, jež opakoval ve stále nových variacích. Greco patří k největším malířům Španělska a nejvýznamnějším umělcům období manýrismu vůbec. Ve svém díle spojil byzantskou uměleckou tradici s benátským kolorismem; od Michelangela přejal Greco anaturalistickou formu jeho pozdních děl, od Tintoretta anaturalistickou barvu a kompozici, v níž kouřové clony a barevné záblesky vyjadřují duševní stavy a pocity, od francouzského manýrismu velmi štíhlé, dlouhé postavy s drobnými, půvabně skloněnými hlavami, se sladkým pohledem a nervózníma rukama. Rané Grecovy obrazy se podstatně neliší od benátské malby po polovině 16. století. Teprve ve Španělsku, v zemi sv. Ignáce a sv. Terezie, kde umění obětovalo vnitřnímu vytržení renesanční ideály krásy a pravdivosti, si vypracoval svůj osobitý styl, vyznačující se nepřírozeně protáhlými proporcemi postav, patetickými gesty a expresivní barevností; jeho červené, zelené, modré a žluté plochy žhnou na tmavém pozadí jako barevné plameny. Stíny a světla netvoří u Greca protiklad, ale jsou společně výrazem snového vidění, v němž ztrácejí svou přirozenou funkci. Obsahem jeho děl je niterná meditace nebo hluboké citové vytržení; proto se v nových variacích znovu vrací k tématům, jež mu umožňují stále stupňovat dojem nadskutečného dění, Zmrtvýchvstání, Nanebevstoupení, Nanebevzetí P. Marie.

Greco byl ryzí idealista; jeho umění bylo vrcholem evropského proudu, usilujícího nahradit renesanční ideály přirozené pravdy a krásy spiritualistickou orientací lidského ducha. Grecoův pohled na Toledo není portrétem krajiny, ale bleskovým viděním duše zachvácené přírodními živly. V Grecových podobiznách je tělesný zjev pouze odrazem zžírajících niterných sil. Vedle malby byl Greco činný i jako sochař a architekt. Jeho ateliér byl střediskem toledského duchovního Života, kde se scházeli umělci, spisovatelé a církevní hodnostáři. Současníci ho charakterizují jako vzdělaného, jemného a duchaplného společníka, znalce literatury a hudby; sám psal také teoretické články o výtvarném umění. Užíval hojně požitků světa, takže - ačkoli hodně vydělával - zemřel zadlužen.

ZDROJE:

BAUER, Alois. *Dějiny výtvarného umění*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 1998, 287 p. ISBN 80-858-3925-3.

CHÂTELET, Albert a Bernard Philippe GROSLIER. *Světové dějiny umění: malířství, sochařství, architektura, užité umění*. České vyd. 2., upr., Praha: Ottovo nakladatelství v divizi Cesty, 2004, 784 s. ISBN 80-718-1936-0.

MRÁZ, Bohumír a Odborná spolupráce Marie ČERNÁ. *Dějiny výtvarné kultury*. 4. vyd., V Idea servis 3. vyd. Praha: Idea servis, 2002, 287 p. ISBN 80-859-7039-2.

RICKETTS, Melissa. *Renesance*. 1. vyd. Překlad Regina Hořejší, Marek Petřivalský. Čestlice: Rebo Productions, 2005, 480 s. Mistři světového malířství. ISBN 80-723-4429-3.

Internetové zdroje:

<http://cs.wikipedia.org>

<http://www.artmuseum.cz>

<http://historika.fabulator.cz>

<http://www.umeni.euweb.cz>

<http://www.dejinyumeni.czweb.org>